

Grannelagene i Nordbygda i tidligere tider

Skrevet av Vidar Hansen

Det var to grannelag i Nordbygda, lengst nord var det Løvstad – Nitteberg - Rogstadgarda og garden Berg. De Sandumsgarda som hadde eiendom mot Rogstad eller Nitteberg var ofte med i dette nordre grannelaget. I sør var det Sandum og Thorshauggarda. Et naturlig skille mellom grannelaga var Sandum meieri.

Helt fram mot 1. verdenskrig var det vanlig med slåttedømming (dugnad) i grannelaga. Det kunne være opp til 10 karer som slo med ljå, og vanlig var det at en gammel kar "slo føre", en føreslåtter. Ofte kunne slåttekara gå ut fastendes klokka 4 om mårran. Klokka 6 kom noen tjenestejenter med velling og kaku, og jentene tok så til med raking og vending. Klokka 8 var det til gard's til duærn, og normalt ble det ikke slått mere den dagen. Nå var det tid for vending og såting, og kjøring av det som allerede var tørt.

Det var mye byttearbe i grannelaga, betaling for en smågris var å slå 3 mål med åker. Betaling for lån av hest var også å hjelpe til i onnene, eller med møkkakjøring og vedkjøring om vinteren. I onnene var det mange folk i arbeid på gardene. I skuronna var det også dømming, og på lørdagskveldene ble det da ofte stelt i stand til dans og moro. En dram vanket det også. Kjøredømming til bygging var vanlig til langt ut i mellomkrigstida. Det var da steinkjøring fra Kåråsen i Holter, og det kunne være opptil 30 hester i kjøringa.

Ved de store begivenhetene i livet, barsel, bryllup og gravferd møtte grannene opp. Skikken med å gå med barselgraut holdt seg i Nordbygda fram mot 1. verdenskrig. Det ble kokt både risengrynsgraut og fløtegraut, eller en blanding. På barselvisitten ble all grauten satt på bordet, og alle skulle smake på grauten til hverandre.

Ved bryllup og gravferd var det vanlig og gå med fønn. Fønnet, som var tillskudd til gjestematen, bar de i ei kørj som ble kalt for fønnkørj. Fønnet besto som regel av en 7 – 8 kakuer og en 2 – 3 kilo smør. Det var vanlig at unger og tjenestefolket gikk med fønnnet ved 7 - 8 tida kvelden før. På fønnnekvelde var det traktering av varm mat og kaker til alle som kom. Fønn til bryllup var det slutt med allerede før år 1900. Begravelsesfønn var vanlig til langt ut i mellomkrigstida.

Sankthansaften ble ofte feiret på danseplassen "Altanen" i Nitteberghagen. Christian Krohg på Nitteberg skal ha planert "Altanen", og det ble sagt at han hadde vinkjeller der også. Sankthansfeiring var det også på Brushaugen som lå ved gravhaugene sørøst for Sandum. Plassen Brushaugen ble senere flyttet dit den ligger nå, Brushaugveien 8, langsmed veien ned mot Leirud .

Når Krisstoffer Ursin levde var det han som spilte til Sankthansdansen, han var spelleman og komponist. Krisstoffer spilte mye både til dans og selskaper. Han spilte fele, orgel, horn og piano. Det var mange musikkstykker etter Krisstoffer Ursin, men mye gikk tapt etter hans

datters død i 1921. Ei kone som var på Sandum for å stelle før og etter begravelsen brente opp alt sammen. "Detta papirraklet, gjømmme på slikt, hekste hu, putta det i omnen og tente på", står det beskrevet i bygdeboka.

Kilde Gjerdrum Bygdebok.